

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งของมนุษย์เพราะจะทำให้มนุษย์มีพัฒนาการทางสติปัญญาควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของร่างกาย เป็นการวางรากฐานของชีวิต ซึ่งรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงจัดให้ประชากรทุกคนได้เรียนในระดับประถมศึกษาให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ มีกำหนดเวลาเรียน 6 ปี หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษามุ่งให้นักเรียนนำความรู้และมวลงประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยมวลงประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนนั้นประกอบด้วยเนื้อหา 5 กลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) หลักสูตรประถมศึกษาสร้างขึ้นมาจากหลักการของการบูรณาการ (สมิตร์ คุณานุกร, 2523) การจัดเนื้อหาสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กไทยและคนไทยคำนึงถึงความต้องการในชีวิตจริงและความนิสดารกว้างขวางของวิทยาการในโลกปัจจุบัน เนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษานั้น ไม่แยกเป็นหมวดหรือรายวิชา เพราะความรู้และมวลงประสบการณ์ที่จัดไว้ในหลักสูตรที่ผู้เรียนต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและชีวิตจริงนั้น เป็นไปในลักษณะเบ็ดเสร็จหรือลำเร้จรูปในตัว ดังนั้นหลักสูตรประถมศึกษาเป็นแบบบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขตามสมควรกับอัตรภาพ (ธีระ ฤญเจริญ, 2526)

จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่น มีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ แก่สังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอยู่อย่างสงบสุข

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. ความสามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน

ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วย กระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิต และสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วย กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย
 ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและ
 ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัด
 กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ
 ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ
 กิจกรรมก็ได้

การเรียนตลอดหลักสูตรประถมศึกษาชั้นนี้ ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี และแต่ละปี
 การศึกษาผู้เรียนควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อย
 กว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า
 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลาใน
 การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีก ไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่กำหนด
 ให้มีเวลาเรียนในแต่ละปีการศึกษาไม่น้อยกว่า 200 วันนั้น แสดงให้เห็นว่า ยังมีเวลาที่นอกเหนือ
 จากการเรียนอีก 165-166 วัน ซึ่งประกอบด้วย วันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดวันสำคัญต่าง ๆ
 วันหยุดประจำภาคเรียน เด็กในวัยเรียนประถมศึกษานี้จะเริ่มซึมซับชีวิตทางสังคมจากเดิมที่เคย
 อยู่บ้านมาเป็นสังคมที่โรงเรียนตามลำดับ โดยนำเอาส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคมในโรงเรียน
 หรือความรู้ที่ได้รับมาใช้ในชีวิตประจำวันที่บ้านเพิ่มมากขึ้น เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร-
 ประถมศึกษา

นักเรียนวัยประถมศึกษามีเวลาว่างหลังจากการเรียนใน 1 ปีการศึกษา (200 วัน) นั้น
 มีเวลาว่างมากที่สุดคือ ตอนเปิดเรียนภาคปลายหรือปลายปีการศึกษา เวลาว่างจึงมีความสำคัญ
 มาก ตามที่กอดเบย์ และปากเกอร์ (Goodbey and Parker, 1972) ได้ให้ความหมายและ
 ความสำคัญของการใช้เวลาว่างว่า การใช้เวลาว่างมีความสำคัญยิ่งเพราะ เป็นช่วงที่บุคคลใช้
 เวลาเพื่อตนเองเต็มที่ หลังจากเสร็จจากการทำงานประจำ และการทำกิจกรรมที่ผูกมัดต่าง ๆ
 แล้ว นอกจากนั้นการใช้เวลาว่างและนันทนาการยังช่วยสร้างพื้นฐานของตนเกี่ยวกับความต้องการ
 มีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษและมีความเป็นอิสระ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความต้องการของมนุษย์

ที่อยู่ในสังคมทั่ว ๆ ไป ดวงเดือน นีศาบุตร (2515) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างว่า ถ้านักเรียนใช้เวลาว่างไม่ถูกต้องจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมขึ้น การใช้เวลาว่างเป็นหรือไม่เป็นนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่มีส่วนทำให้นักเรียนพบความสำเร็จมากหรือน้อย ช้าหรือเร็วต่างกัน เป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ครูผู้สอน และครูแนะแนว ที่จะต้องช่วยกันสร้างนิสัยที่ดีให้นักเรียนรู้จักแบ่งเวลาในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และรู้จักใช้เวลาว่างที่มีอยู่ให้ถูกต้อง ในการใช้เวลานั้น จรินทร์ ธานีรัตน์ (2507) กล่าวว่า เวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ทุกเพศทุกวัย บุคคลควรรู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลวงวิจิตรวาทการ (2513) ที่กล่าวว่า ถ้าค่าของเวลาว่างในบรรดาสิ่งที่มีค่าทั้งหลายในโลกไม่มีอะไรมีค่าสูงสุดเท่ากับเวลา ของอื่นที่มีค่าเมื่อเสียหรือหายไป อาจจะค้นเอาคืนกลับมาหรือหาใหม่มาทดแทนได้ แต่ถ้าเวลาเสียไปแล้วไม่สามารถจะเอาคืนมาได้เลย

จะเห็นได้ว่า การใช้เวลาของเด็กนักเรียนนับว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ถ้าใช้เวลาในทางที่ผิดย่อมก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนเอง เป็นปัญหายุ่งยากของสังคม แต่ถ้าใช้เวลาให้เหมาะสมคือรู้จักจัดเวลาในการเรียนหนังสือ จัดเวลาไว้ทำการบ้าน ดูตำรา และทำงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือไม่ใช่เรื่องการเรียนรู้ได้อย่างดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองรวมทั้งครอบครัวและสังคม ซึ่งปรีชา ธรรมมา (2504) สรุปเรื่องการปลูกฝังความสนใจในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไว้ดังนี้ คือ

1. ให้เด็กได้รับคำบอกเล่าเรื่องการใช้เวลาว่างโดยบิดา มารดา และ ผู้ปกครอง และรับฟังจากวิทยากรที่โรงเรียน เชิญมา
2. ให้เด็กได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถเร้าให้เกิดความสนใจ เช่น อุปกรณ์การเล่นต่าง ๆ อุปกรณ์ในการวาดภาพ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน การแนะนำสถานที่พักผ่อน รวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กมีงานอดิเรกตามความสนใจของเด็ก
3. ให้เด็กได้พบปะสนทนากับเพื่อน ๆ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ ความภาคภูมิใจจากการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. ยกตัวอย่างบุคคลกับเพื่อน ๆ ที่สนใจใช้เวลาว่าง โดยเน้นถึงประโยชน์ที่ได้รับการกระทำมืออย่างไรบ้าง
5. ให้เด็กได้ทดลองทำจริงในสิ่งที่ต้องการ และสนใจเมื่อมีเวลาว่าง เพราะการทำจริงนั้นทำให้ทราบว่าสิ่งที่ทำประโยชน์ ความเพลิดเพลินอย่างไร เช่น เด็กบางคนไม่สนใจทางกีฬาเลย แต่เมื่อได้เล่นกีฬาแล้ว ทำให้เกิดความชอบขึ้นได้

นอกจากนี้ คนไทยในอดีตได้ให้ความสำคัญของเวลาโดยการเขียนเปรียบเทียบไว้เป็น สุภาษิตที่ทันสมัยและใช้มากในปัจจุบัน เช่น "ระยะทางนิสฺจันมีมากาลเวลานิสฺจันคน", "เวลาและ กระแสน้ำไม่เคยคอยใคร", "เวลาเป็นเงินเป็นทอง" ซึ่งศิริชัย กาญจนวาสี (2526) วิเคราะห์ สุภาษิตเหล่านี้ว่า "ระยะทางนิสฺจันมีมากาลเวลานิสฺจันคน" แสดงว่า เวลาเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่า ในอนาคตของความเป็นมนุษย์ "เวลาและกระแสน้ำไม่เคยคอยใคร" เป็นการชี้ให้เห็นว่า เวลา เป็นทรัพยากรประเภทสูญสิ้น ถ้ามีอยู่เท่าไรต้องใช้เสร็จสิ้นเก็บสะสมไว้ไม่ได้ "เวลาเป็นเงิน เป็นทอง" เป็นการเน้นถึงคุณค่าของเวลาว่า เวลาเป็นสิ่งที่มีความควรใช้ในกิจกรรมใดก็ตามให้เกิดประโยชน์คุ้มค่างับเวลาที่สูญเสียไป การสูญเสียเวลาอาจทำให้ขาดประโยชน์และเสียอนาคต ผู้ตั้งใจจะสร้างอนาคตต้องรู้จักคุณค่าของเวลา ไม่ปล่อยให้เวลาให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เมื่อ คิดจะทำสิ่งใดแล้วจะต้องรีบทำให้ เหมาะสมกับ เวลารวมทั้งต้องพิจารณาด้วยว่างานใดจะต้องใช้ เวลามากน้อยเพียงใด จึงจะทำให้งานนั้นสำเร็จและได้ผลดี ดังที่ ภทริินทร์ อินทรมานะ (2512) กล่าวว่าอาจมีนักเรียนบางคนเข้าใจผิดใช้เวลาไม่ถูกต้อง และไม่ทราบว่าใช้เวลา อย่างไรจึงจะเหมาะสม บางคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นนักเรียนแล้วก็ควรต้องอุทิศเวลาทั้งหมดแก่ การเล่าเรียนและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไม่ควรจะปล่อยให้เสียเวลาไปกับการพักผ่อนหรือการเล่น เมื่อเลิกเรียนกลับบ้าน ถึงบ้านก็ใช้เวลาทำการบ้านบ้าง ดูหนังสือบ้าง จนถึงเวลาอน บางคน อาจคิดว่าวันหนึ่ง ๆ ใช้เวลาไปกับการศึกษาเล่าเรียนถึง 6-7 ชั่วโมง เมื่อเลิกเรียนแล้วควร จะได้พักผ่อนทำงานอย่างอื่น เรื่องการเรียนไม่สนใจ การบ้านก็ไม่ทำ หนังสือก็ไม่ดู หรือบางคน อาจจะเรียนบ้าง มีเวลาเล่นพักผ่อน ออกกำลังกายบ้าง แต่ไม่ทราบว่า จะจัดแบ่งเวลาอย่างไร เนื่องจากความคิดความเข้าใจไม่ถูกต้อง และไม่รู้จักแบ่งเวลาทำงานให้เหมาะสมทำให้นักเรียน ใช้เวลาโดยไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร บางคนคร่ำเคร่งมากเกินไปไม่มีเวลาพักผ่อน ทำให้ สุขภาพเสื่อมโทรม มีผลกระทบกระเทือนต่อการเรียน บางคนอาจใช้เวลาไปในทางเสื่อมเสีย เป็นเหตุให้เกิดลักษณะความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสภาพและวัย ดังรายงานจากกองสารวัตร นักเรียน (2529-2531) พบว่า มีนักเรียนหลบหนีการเรียนในปีการศึกษา 2531 ถึง 1,658 คน คิดเป็นร้อยละ 47.08 และนักเรียนเที่ยวเตร่ในที่สาธารณะในเวลาเรียน 1,039 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.50 ซึ่งนับว่ามีจำนวนมาก นอกจากนี้ สำเร็จ จันทรโสภา (2524) ได้ศึกษา การใช้เวลาว่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประม- ศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการเป็นผู้รับบริการ คือ ฝังวิทยุ ชมโทรทัศน์มาก ซึ่งถ้าทำงานตดิเป็นนิสัยย่อมมีผลเสียต่อการเรียน แสดงถึงใช้เวลาว่าง

ไม่ถูกต้อง สมเจตน์ อภิมณฑ์รักษา (2520) รวบรวมปัญหาที่นักเรียนมักประสบพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการเรียน คือ ไม่รู้จักแบ่งเวลา และปัญหาการใช้เวลาว่าง คือ ไม่สนใจกีฬา มีเวลาว่างแต่ไม่ทราบว่า จะเล่นหรือใช้อย่างไร

ปัญหาที่เกิดจากการใช้เวลาว่างของนักเรียนทำให้ผู้เกี่ยวข้องต้องหนักใจ และช่วยกันแก้ยู่ตลอดเวลา การจัดปัญหาเหล่านี้จำต้องทราบสาเหตุที่แน่นอนก่อนว่าในวันหนึ่ง ๆ นักเรียนทำอะไรบ้างสิ่งที่ทำมีประโยชน์หรือไม่เพียงไร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาหาสาเหตุที่แท้จริงในการแก้ปัญหา

การที่นักเรียนในวัยนี้จะใช้เวลาอย่างไรนั้นมีผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากทางบ้าน ซึ่งเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองและอิทธิพลจากทางโรงเรียน ซึ่งมักเกิดจากเพื่อนครูและคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ดังที่ รัชณี ลาชโรจน์ (2529) กล่าวถึงการแบ่งเวลาตลอดจนกิจกรรมที่เด็กกระยะวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่นกระทำว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพราะอาจใช้เป็นเครื่องชี้บ่งถึงความรู้ความคิดของเด็ก ประสิทธิภาพของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตลอดจนครูและสังคมกับอนาคตของตัวเด็กเอง และอนาคตของสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการเป็นผู้สร้างความอบอุ่น ความรัก ความมั่นคง เสริมสร้างกำลังใจให้แก่เด็กเรียนในปกครองเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีส่วนในการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างอีกด้วย แต่ครั้งนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละครอบครัว อาทิเช่น ระดับของการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ สถานะทางสังคมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้น

จากการศึกษาของคาแพลน (Kaplan, 1975) พบว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อการใช้เวลาของบุคคล ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นตัวกำหนดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ การประกอบอาชีพ รายได้ สถานะทางสังคม วิถีทางการดำเนินชีวิต การสั่งสอนอบรมและสนับสนุนให้เด็กมีแบบแผนการใช้เวลาแตกต่างกันออกไปด้วยส่วนในด้านฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว จากการศึกษาของคาแพลน (Kaplan, 1975) ซึ่งสอดคล้องกับ ฮัมฟรีย์ (Humphrey, 1959) พบว่ารายได้ของครอบครัวเป็นตัวกำหนดการใช้เวลาของสมาชิกในครอบครัวนั้น ๆ

จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมของครอบครัวได้แก่ระดับการศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมของพ่อแม่ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการใช้เวลาของนักเรียน

ดังนั้นการใช้เวลาของนักเรียนจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เวลาของนักเรียนที่มีสภาพครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จะเห็นได้ว่าเด็กนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครส่วนใหญ่นั้นมีฐานะยากจน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มักมีอาชีพกรรมกร แม่ค้า คนขับรถ ฯลฯ เด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น สลัม กองขยะ สถานบริการต่าง ๆ เด็กจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับครูและโรงเรียน อันเนื่องมาจากการที่พ่อแม่ขาดการดูแลเอาใจใส่ มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และส่วนใหญ่ไม่ศึกษาต่อ การจัดการศึกษาจึงไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้ หรือคุณภาพการศึกษา แต่ให้เด็กเรียนจรรยาวิชามากขึ้น เพื่อเด็กจะได้เป็นพลเมืองดี และควบคุมตนเองได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี มีฐานะทางสังคม และมีการศึกษาสูง จนสามารถกล่าวได้ว่า อยู่ในสภาพที่มีความพร้อมหลาย ๆ ด้านในโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผล ถึงแม้จะนำหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นโครงร่าง แต่ก็ปรับเปลี่ยนให้สูงกว่ามาตรฐานปกติ ใส่เนื้อหามากยิ่งขึ้น เน้นหนักความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ การสอนมุ่งให้ข้อมูลและเนื้อหามากที่สุด มีการวัดผลเป็นระบบสม่ำเสมอด้วยการทดสอบหลายชนิด จนกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นระบบได้มาตรฐาน และสามารถประกันได้ถึงความสำเร็จตามอุดมการณ์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั่นคือ ความเป็นเลิศทางวิชาการโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การศึกษาต่อจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย จะเห็นได้ว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครนั้นเป็นโรงเรียนที่มีขนาดที่ตั้งแตกต่างกัน นักเรียนมาจากสภาพครอบครัวที่หลากหลายและมีความด้อยกว่าโรงเรียนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกด้าน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีความแตกต่างกัน

จากความสำคัญของการใช้เวลา การศึกษาเรื่องการใช้เวลาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก เพราะสภาพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครกับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งสภาพครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งจะมีผลต่อการใช้เวลาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มนี้

ในช่วงปิดภาคเรียนว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการใช้เวลาอย่างไร ทำกิจกรรมอะไรบ้าง และมีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับตามหลักสูตรไปใช้ในการทำกิจกรรมเหล่านั้นหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้การใช้เวลาว่างของนักเรียนในระหว่างปิดภาคเรียนแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัด กิจกรรม ประสบการณ์ เพื่อสนับสนุนการใช้เวลาว่างในระหว่างปิดภาคเรียนของเด็กได้อย่าง ถูกต้อง และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของนักเรียน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพครอบครัวและโรงเรียน ให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียน อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้เวลาในระหว่างปิดภาคเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดทบวง มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ในด้านการเรียน การช่วยทำงานบ้าน งานอดิเรก และการหารายได้พิเศษ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 2 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดย ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2537 เพื่อให้ได้ข้อมูลการใช้เวลา ระหว่างปิดภาคเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 ที่เป็นประชากร ของการวิจัยนี้

2. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการใช้ เวลาในระหว่างปิดภาคเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 สังกัด สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร

ซึ่งได้แก่ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร โดยใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาการใช้เวลาในระหว่างปิดเรียนภาคปลายของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ในด้านการเรียน การช่วยทำงานบ้าน งานอดิเรก และการหารายได้พิเศษ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีโอกาสและเวลาในการตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยเท่ากัน
2. วัน เวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีผลทำให้ข้อมูลที่ได้แตกต่างกัน เนื่องจากการเก็บข้อมูลในช่วงปิดภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2537 เหมือนกันและเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ระหว่างปิดภาคเรียนในช่วงเดียวกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การใช้เวลาในระหว่างปิดภาคเรียนปลาย หมายถึง การใช้เวลาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 ซึ่งในระหว่างการเก็บข้อมูลเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างปิดภาคเรียนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนเมษายน ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ในการประกอบกิจกรรม 4 ด้าน คือ กิจกรรมด้านการเรียน กิจกรรมด้านการช่วยทำงานบ้าน กิจกรรมด้านงานอดิเรก และกิจกรรมด้านการหารายได้พิเศษ

การใช้เวลาด้านการเรียน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนทำเพื่อเป็นการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ในระหว่างปิดภาคเรียน ที่ไม่ใช่การไปเรียนตามปกติ ได้แก่ การทำการบ้าน ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว ศึกษาบทเรียนก่อนที่จะเรียนต่อไป (เป็นการเตรียมหาหนังสือในชั้นต่อไปมาอ่านเตรียมไว้ก่อน ฯลฯ) อ่านหนังสือประกอบบทเรียน เข้าห้องสมุดประชาชนและเรียนพิเศษ

การใช้เวลาด้านการช่วยทำงานบ้าน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนทำเพื่อเป็นการช่วยงานของพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน ได้แก่ การจ่ายกับข้าว, ชื่อของการหุงหาอาหาร การจัดโต๊ะอาหาร การล้างภาชนะ การทำความสะอาดบ้าน การซักผ้า เลื่อนผ้า การซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด การเลี้ยงน้อง และการรดน้ำต้นไม้

การใช้เวลาด้านงานอดิเรก หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นพิเศษ เพื่อความเพลิดเพลิน ทำด้วยใจรัก ชอบ และเป็นการพักผ่อน ได้แก่ การอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์ การฟังเพลง การเล่นดนตรี การท่องเที่ยว การสะสมสิ่งของ การวาดรูประบายสี การเขียนบันทึกประจำวัน การเขียนจดหมาย การเขียนบันทึกย่อสิ่งที่พบเห็น การปลูกและดูแลต้นไม้ การดูแลสัตว์เลี้ยง การจักสาน การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุและเศษวัสดุ และการปั้นแกะสลัก

การใช้เวลาด้านการหารายได้พิเศษ หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นประจำ ทำเป็นส่วนตัวหรือช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองทำ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับเงินหรือสิ่งตอบแทน ได้แก่ การรับจ้าง การขายดอกไม้ การขายหนังสือพิมพ์ การประดิษฐ์สิ่งของขาย และการปลูกต้นไม้ขาย

ลักษณะการใช้เวลา หมายถึง ความบ่อยของการปฏิบัติกิจกรรมที่นักเรียนทำระหว่างปีภาคเรียน

ลักษณะการปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง รายละเอียดของ การปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการช่วยทำงาน ด้านงานอดิเรก และการหารายได้พิเศษ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งระหว่างการเก็บข้อมูล คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2537

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา หนังสือคู่มือการใช้หลักสูตร สมุดวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วารสาร บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานโดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยแบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของกองนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แล้วสุ่มโรงเรียนอย่างง่าย โดยสุ่มมาร้อยละ 25 ของโรงเรียนในแต่ละขนาด สุ่มนักเรียนในแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการเทียบสัดส่วนกับจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน (กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Yamane) สำหรับนักเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 3 โรงเรียน สุ่มนักเรียนในโรงเรียนตามเกณฑ์ของยามาเน ได้จำนวน 370 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสองสังกัด 766 คน
 - 2.3 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนและผู้ปกครองที่ตอบแบบสัมภาษณ์
 - 2.3.1 กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากชื่อ

โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ตอนแบบสอบถาม จำนวน 5 โรงเรียน เลือกนักเรียนมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการจับฉลากนักเรียนในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน ผู้ปกครองที่จะตอบแบบสัมภาษณ์ ใช้ผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน และผู้ปกครอง จำนวน 15 คน

2.3.2 กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร สุ่มนักเรียนเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างใช้ในการสัมภาษณ์ จากทั้ง 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน โดยการจับฉลาก ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน และผู้ปกครอง จำนวน 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชุด คือ

3.1.1 ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรม 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการช่วยทำงาน ด้านงานอดิเรกและด้านการหารายได้พิเศษ ที่นักเรียนทำในระหว่างปิดภาคเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบเติมคำ (Completion)

3.1.2 ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Open Ended) ถามเกี่ยวกับกิจกรรม 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการช่วยทำงาน ด้านงานอดิเรกและด้านการหารายได้พิเศษ ที่นักเรียนทำในระหว่างปิดภาคเรียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Open Ended) ถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความต้องการของนักเรียน

3.1.3 ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Open Ended) ถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่นักเรียนทำในระหว่างปิดภาคเรียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Open Ended) ถามเกี่ยวกับปัญหาหลัก และข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียน

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร สมุดวิจจุตประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วารสารงานวิจัยต่าง ๆ และศึกษาจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียน

3.2.2 รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาสร้างข้อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.2.3 นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือ แล้วนำมาแก้ไขเป็นเครื่องมือฉบับชั่วคราว

3.2.4 นำเครื่องมือฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับนักเรียนและผู้ปกครองที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของภาษาและเวลาที่ใช้ เป็นการตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือ

3.2.5 นำเครื่องมือมาแก้ไขปรับปรุง ให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสำหรับนักเรียนมารวบรวมแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์

5.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบมารวบรวมแจกแจงค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่นักเรียนทำในระหว่างปิดภาคเรียน ตลอดจนความต้องการและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จะนำเสนอในลักษณะของความเรียงเชิงบรรยายประกอบการสรุปและอภิปรายผลที่ได้ของข้อมูล ข้อ 5.2.1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบลักษณะกิจกรรมที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เลือกกระทำในระหว่าง
ปิดเรียนภาคปลาย
2. เป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารในการที่จะให้ความร่วมมือ ส่งเสริม
และสนับสนุนการใช้เวลาของเด็กต่อไป
3. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ
ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ให้รู้จักใช้เวลาว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมส่วนรวม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย